

Strateji tərəfdaslığının qızıl hərflərlə yazılın tarixi

Mayın 7-də Azərbaycan və Vietnam arasında münasibətlər yeni strateji mərhələyə qədəm qoydu. Vietnam Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Baş katibi To Lamin Azərbaycana rəsmi safari ortaq tarixi köklərə, dərin qarşılıqlı hörmətə və ist-üstə düşən milli maraqlara səyikanın münasibətlərin strateji darinliyi və tükənməz potensiala malik olduğunu parlaq və oyanı təsdiqi kimi tarixa yazıldı. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Vietnam Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Baş katibi To Lamin iştirakı ilə imzalanan "Azərbaycan Respublikası ilə Vietnam Sosialist Respublikası arasında Strateji Tərəfdaslığın qurulması haqqında Birgə Bəyanat" və müxtəlif sahələri əhatə edən digər çoxsaylı fundamental sənədlər tərəfdaslığın konkret hədəflərini və prioritet istiqamətlərini, qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın geniş tifüflərini müzayyənləşdirdi.

Azərbaycan və Vietnam arasında münasibətlərin təməli ötən əsrin ortalarında Vietnam xalqının azadlığı, müstəqilliyi və milli ləyaqəti uğrunda apardığı çətin, qeyri-bərabər, lakin şəhəfli mübarizə dövrünə təsadüf edir. 1959-cu ilin iyul ayında Vietnam Demokratik Respublikasının Prezidenti xalqının qelbinde əbədi yaşayan unudulmaz lideri, dünyaşöhrətli siyasetçi Ho Şi Minin Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasına tarixi səfəri gələcək əməkdaşlıq üçün möhkəm zəmin yaratmışdır. Səfər çərçivəsində "Ho Əmi" kimi tanınan lider Bakının neft mədənləri, neft emali zavodları və elmi-tədqiqat institutları ilə yaxından tanış olmuş, Azərbaycanın zəngin neft sənayesindəki misilsiz təcrübəsinin, yüksəkxit-saslı mütəxəssis potensialının gələcəkdə müstəmləkə əsərətindən yenicə qurtulmağa başlayan və iqtisadiyyatını qurmağa çalışan Vietnam üçün müstəsnə əhəmiyyət kəsb edəcəyini uzaqgörənlilikle qiymətləndirmişdir. Onun Bakida neftçilərlə görüşündə söylədiyi "Vietnamda da dəniz var, bizim də böyük təbii sərvətlərimiz var. Mən inanıram ki, bizim də mütləq neftimiz olacaq... Ümid edirəm və buna qətiyyən şübhə etmirmək, Vietnamın milli azadlıq və müqavimət mühərbi uğurla başa çatdıqdan sonra siz, Azərbaycan neftçiləri, bizə öz neftimizi tapmaqdə, onu çıxarmaqdə və emal etməkdə qardaş köməyi göstərəcək, Bakıdakı kimi müasir neft-qaz sənayesi kompleksleri, elmi mərkəzləri təkcəksiniz" kimi tarixi sözləri Azərbaycan xalqının və mütəxəssislerinin gələcək dəstəyinə olan dərin inamının və ümidiñin parlaq ifadəsi idi. Həqiqətən də sonrakı onilliklərde Azərbaycan mütəxəssisləri, neftçiləri və alimləri Vietnamın milli neft sənayesinin yaradılmasında, neft yataqlarının keşfiyyatında, istismarında ve yüksəkxit-saslı milli kadrların hazırlanmasına əvəzsiz və fədakar rol oynadılar.

Sovet İttifaqı dövründə Azərbaycanın böyük birliliyin tərkib hissəsi olmasına baxmayaraq, Vietnam xalqının imperialisizm və xarici tacavüze qarşı apardığı qəhrəmanlıq mübarizəsinə göstərilən hərtərəfli və səmimi dəstək heç vaxt unudulmur və daim böyük minnətdarlıq hissi ilə xatırlanır. Bu, təkcə siyasi bəyanatlar və mənəvi həmreyliklə məhdudlaşdırır, həm də konkret addımlarla, xüsusilə də Vietnam üçün heyati əhəmiyyət kəsb edən yüksəkxit-saslı milli kadrların hazırlanması sahəsində özünü daha qabarlı şəkildə bürüze verirdi. Beş minə yaxın gənc vietnamlı tələbənin möhz Azərbaycanda, xüsusilə neft, geologiya, kimya, mühəndislik və digər fundamental texniki ixtisaslar üzrə ali təhsil almazı və onların bu gün müasir, dinamik iqtisaf edən Vietnamın iqtisadiyyatının müxtəlif sahələrində, dövlət idarəciliyində və elmi-texniki tərəqqisində mühüm və aparıcı rol oynaması iki ölkə arasında səmimi və sarsılmaz bağların mövcudluğunu dənilməz və parlaq nümunəsinidir.

Xalqımızın müdrik və uzaqgörən lideri Heydər Əliyevin Azərbaycan-Vietnam münasibətlərinin qurulmasında və inkişaf etdirilməsində müstəsnə və tarixi xidmətləri olmuşdur. O, 1983-cü ildə SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini kimi məsul vəzifədə çalışarken Vietnam Sosialist Respublikasına son dərəcə mühüm və strateji əhəmiyyət kəsb edən rəsmi səfər etmişdir. Bu səfər xüsusilə uzun illər davam edən dağıdıcı Fransa müstəmləkəciliyi və ABŞ ilə aparılan dəhşətli, misli görünməmiş müharibədən yenice çıxmış, ölkəsinin infrastrukturunun böyük hissəsini itirmiş, mürrekəb regional geosiyasi tehdidlərle və iqtisadi çətinliklərlə üzləşən Vietnam xalqı və onun rəhbərliyi üçün çox böyük mənəvi, siyasi və iqtisadi dəstək ifadə edirdi. Heydər Əliyevin bu tarixi səfəri iki ölkə arasında geniş spektrli ictimai-mədəni, elmi-texniki və humanitar əlaqələrin qurulması və sistemli şəkildə inkişaf etdirilməsi üçün möhkəm və etibarlı zəmin yaratmış, gələcək ikitərəfli əməkdaşlığın əsas konturlarını və strateji arxitekturasını formalasdırmışdır.

Vietnam xalqı 1858-ci ildən etibarən Fransanın qəddar və istismarçı müstəmləkəciliyinin bütün dəhşətlərini, onun yaradıldığı sosial-iqtisadi fəlakətləri və mənəvi təhqirleri taleyində yaşamışdır. 1887-ci ildə müasir Vietnam, Laos və Kamboca əraziləri zorla birləşdirilərək Fransız Hind-Cini adlanan sūni qurum yaradıldı. Bu uzun və zülməti dövr Vietnamın misilsiz tebibli sərvətlərinin - qıyməti kömür yataqlarının, bərəketli düzü tarlalarının və digər qıyməti yeraltı və yerüstü resursların fransız şirkətləri və müstəmləkə administrasiyası tərəfindən amansızcasına və plansız şəkildə istismarı, assimiliyasiya siyasetinə məruz qalması ilə xarakterizə olunur. Fransız müstəmləkəciliyi hakimiyətlərini möhkəmləndirmek üçün "parçala və hökm sür" siyasetini məhərətlə tətbiq edir, Vietnam cəmiyyətində sūni ziddiyətlər yaradır, yerli xalqı

faktiki olaraq qul əməyinə məcbur edir, onların minillik tarixə malik zəngin dilini, özünəməxsus mədəniyyətini, milli adət-ənənələrini və dini inanclarını kobud şəkildə qadağan etməye, sixisidirəməga və məhv etməye çalışırılar. Ən kiçik etiraz cəhdə bele qəddarlıqla, amansızlıqla yarılır, kütüvə şəkildə həyata keçirilən edamlar, heç bir məhkəmə qərarı olmadan tərədilən qətller, insan ləyaqətini alçaldan işgəncələr və sürgünər gündəlik hala əvvərlərdir. Fransanın bu qeyri-insani müstəmləkəciliyi siyaseti nəticəsində yüz minlərlə günahsız vietnamlı doğma torpaqlarında həyatını itmiş, saysız-hesabsız insan dəhşətli fiziki və mənəvi əzablarla, işgəncələre meruz qalmışdır. Məsələn, paytaxt Hanoydakı məşhur və adı dəhşətlərə çəkilən "Hoa Lo" hebsxanası fransız işgəlcilərinin vietnamlı azadlıq mübarizlərinə, vətənpərvərlərə və sadəcə fərqli düşünen insanlara qarşı tərədiyi saysız-hesabsız vəhşiliklərin, xüsusi amansızlıqla həyata keçirilən işgənce tədbirlərinin qanlı və dəhşətli simvoluna çevrilmişdir. Bu gün həmin tarixi həbsxana eləcə də Vietnamın müxtəlif şəhər və bölgələrində fəaliyyət göstərən, Fransa kolonializminin bütün eybecerliklərini, saysız-hesabsız cinayətləri, insanlıqı sığmayan əməllərini bütün چىپاپلىقى ile eks etdirən çoxsaylı komplekslər o qaranlıq dövrün acı və dənizləməq haqqıtlarını dünya ictimaiyyətinə və gələcək nəsillərə çatdırmaqla yanaşı, Vietnam xalqının milli azadlığı, müstəqilliyi və insan ləyaqəti uğrunda apardığı mübarizənin nə qədər çətin, məşəqqətli, lakin bir o qədər də şəhəfli və qururverici olduğunu bir daha bütün dünyaya xatırladır. Vietnam xalqı milli qürurunu, azadlıq eşqini və mübarizə ezməni bir an belə itirməmiş, Ho Şi Min kimi dahi və uzaqgörən liderlərin rəhberliyi altında yumruq kimi birleşərək ayaga qalxmış və uzun illər davam edən qətiyyətli, fədakar mübarizə nəticəsində 1954-cü ildə tarixi Dien Bien Fu qələbesi ilə Fransa kolonializminə birləşərək son qoymuşdur.

Vietnam xalqının sınaqları bunulubitmedi. Fransız müstəmləkəciliyinin ağır nəticələrindən yenicə qurtulmağa çalışan Vietnam xalqı qısa müddət sonra daha ağır sınaqla, dünyanın supergücü olan Amerika Birləşmiş Ştatlarının birbaşa hərbi müdaxiləsi ilə üzüldü. İyirmi ilə yaxın davam edən müharibə Vyətnam torpaqlarına saysız-hesabsız dağılırlar, felaketlər gətirdi, şəhər və kəndləri viran qoyuldu, mülki əhali arasında yüz minlərlə insanın həlak olmasına, milyonlarla insanın yaralanmasına və şikət olmasına, ekoloji fəlakətlərə səbəb oldu. "Agent Orange" kimi zəhərli kimyəvi maddələrin genişmiqyaslı tətbiqi nəticəsində Vietnam təbətiyinə və insan sağlamlığına səgalmaz zərbələr vuruldu. Lakin Vietnam xalqı bütün bu təcavüzlərə, kütüvə bombardımlara, misli görünməmiş çətinliklərə və insan itkilerinə baxmayaraq, vətənin azadlığı və birləşməsi uğrunda apardığı mübarizədən bir an belə çəkilədi, misilsiz əzməkli, qəhrəmanlıq və yenilmez irade nümayiş etdirərək 1975-ci ildə aprelində qeyri-bərabər mübarizədə də möhtəşəm və tarixi qələbe qazandı, ölkənin uzun illərdən sonra birləşməsinə və tam suverenliyinin bərpasına nail oldu.

Vietnamın şanlı və dünya əhəmiyyətli qələbəsi XX əsr tarixində imperializm, xarici müdaxileyə və müstəmləkəciliyə qarşı aparılan milli azadlıq mübarizələrinin ən parlaq nümunələrindən biri kimi tarixə yazıldı. Möhz bu baxımdan, Azərbaycan xalqının da öz doğma torpaqlarını otuz ilə yaxın davam edən Ermenistan işgəlindən azad etmək üçün 2020-ci ildə apardığı 44 günlük Vietnam mühərbiyəsində qazandığı şanlı və tarixi Zəfer və bununla da öz ərazi bütövülüyünü və suverenliyini tam bərpa etmesi ilə mərd Vietnam xalqının onilliklər boyu apardığı qəhrəmanlıq mübarizəsi arasındadır. Dərin mənəvi bağlılıq, tarixi paralleller mövcuddur. Hər iki xalq azadlığı, suverenliyi və ərazi bütövülüyü uğrunda mübarizə aparmış, qurbanlar verməyin nə demək olduğunu çox yaxşı bilir və bu səbəbdən də bir-birinin tarixi uğurlarını və qələbələrini böyük səmimiyyətlə, qürurlaşdırır və dəstəkləyir.

Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra 23 sentyabr 1992-ci ildə Azərbaycan ilə Vietnam arasında rəsmi diplomatik əlaqələr qurulmuş və münasibətlər keyfiyyətcə fərqli dinamika ilə inkişaf etməyə başlamışdır. Bu inkişafda yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlər müstəsnə rol oynamışdır. Xüsusi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 2014-cü ilin may ayında Vietnam Sosialist Respublikasına ilk rəsmi dövlət səfəri və bunun ardınca Vietnam Sosialist Respublikasının oza-

mankı Prezidenti Çionq Tan Şanqın 2015-ci ilin may ayında Azərbaycana tarixi rəsmi səfəri ikiterəfli münasibətlərin inkişafında mühüm səhifə açmış, siyasi, iqtisadi-ticari, enerji, mədəni-humanitar və digər bütün sahələr üzrə əməkdaşlıq hərtərəfli genislənməsinə və dərinləşməsinə güclü təkan vermişdir. Bu strateji əhəmiyyətli səfərlər zamanı imzalanan çoxsaylı sənədlər, eldə olunan mühüm razılaşmalar və aparılan səmimi, konstruktiv dənişmələr iki ölkə arasında münasibətlərin ümumi ruhunu və keyfiyyətini əsaslı şəkilde dəyişərək geləcək uzunmüddəti inkişaf üçün möhkəm və etibarlı hüquqi və siyasi zəmin yaratmışdır. Prezident İlham Əliyev 2014-cü ildə Hanoy şəhərində olarkən Azərbaycanın müxtəlif ali məktəblərinin çoxsaylı yetərnamı mezunları ilə səmimi və unudulmaz görüş keçirmiş, onların Azərbaycanın keçirdikləri tələbəlik illeri ilə bağlı xoş xatirələrini, səmimi fikirlərini və təkliflərini böyük diqqətə dincəmişdir. Möhz bu görüşün mənətiqi nəticəsi olaraq, 2015-ci ildə Hanoyda Azərbaycan ali təhsil ocaqlarının minlərlə mezununu sıralarında bir-ləşdirən Vietnam-Azərbaycan Dostluq Assosiasiyyası rəsmən təsis edilmişdir ki, bu da iki ölkə arasında xalq diplomatiyasının və humanitar əlaqələrin inkişafına mühüm töhfədir.

Vietnam Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Baş katibi To Lamin mayın 7-de Azərbaycan Respublikasına rəsmi səfəri çərçivəsində keçirilən çoxsaylı yüksək səviyyəli görüşlər, tədbirlər və imzalanan fundamental sənədlər paketi Azərbaycan-Vietnam münasibətlərinin son illərdəki dinamik inkişafının mənətiqi

list Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi arasında 2025-2027-ci illər üçün nəzərdə tutulan "Əməkdaşlıq Proqramı", qanunvericilik bazasının təkmilləndirilməsi, məhkəmə-hüquq islahatları və hüquq kadrlarının hazırlanması sahəsində qarşılıqlı faydalı təcrübə mübadiləsinə geniş imkanlar yaradacaq. Müasir dövrün tələblərinə cavab verən elm, texnologiya, innovasiya və rəqəmsal inkişaf sahəsində imzalı Anlaşma memorandumları yüksək texnologiyalar parklarının yaradılması, sənū intellektin tətbiqi, rəqəmsal transformasiya və startap ekosistemlərinin inkişaf istiqamətində birge layihələrin həyata keçirilməsindən birər əhəmiyyətli dərəcədə stımlaşdıracaq.

Mədəniyyət sahəsində əməkdaşlıq da Azərbaycan-Vietnam münasibətlərində dinamik mərhələyə qədəm qoyur. Bu istiqamətdə imzalanan Anlaşma Memorandumu iki ölkə arasında qarşılıqlı mədəniyyət günlərinin, incesənət sərgilərinin, musiqi və folklor festivallarının müntəzəm keçirilməsi, teatr və musiqi kollektivlərinin qarşılıqlı qastrol səfərlərinin təşkil, kitab tərcüməsi və nəşriyyat işinin canlandırılması, eləcə də turizm potensialının daha səmərəli istifadəsi üçün əlverişli imkanlar yaradır. Bu kontekstdə, səfər çərçivəsində Bakının möhəşəm "Gülüstən" sarayında Vietnamın istedadlı rəssamlarının əsərlərindən ibarət rəngarəng konsert programı mədəni mübadilənin və xalqlar arasında dostluğun möhkəmləndirilməsinin əhəmiyyətini bir da vurgulamışdır. Bundan əlavə, tarixi yaddaşın qorunması və gələcək nəsillərə ötürülməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edən arxiv işi sahəsində iki ölkə arasında informasiya axının sürətləndirilməsi və obyektiv məlumat mühədiləsinin təmin edilməsi məqsədilə Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyi ilə Vietnam İnformasiya Agentliyi arasında müvafiq Saziş, həmçinin iki ölkənin iqtisadiyyatları üçün böyük əhəmiyyət daşıyan kiçik və orta biznesin inkişafına dəstək məqsədilə Birgə Biznes Şurasının yaradılması haqqında mühüm sənədlər imzalanmışdır.

Beynəlxalq təşkilatlar, xüsusilə də Qoşulmama Hərəkatı, Birleşmiş Millətlər Təşkilatı və onun ixtisaslaşmış qurumları, Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirə kimi nüfuzlu platformalar çərçivəsində Azərbaycan və Vietnam arasında səmərəli və konstruktiv əməkdaşlıq uğurları davam edir. Hər iki ölkənin iqtisadiyyatları tətbiqələrə qədər səfər səfərənətini bir da vurgulamışdır. Bundan əlavə, tarixi yaddaşın qorunması və gələcək nəsillərə ötürülməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edən arxiv işi sahəsində iki ölkə arasında informasiya axının sürətləndirilməsi və obyektiv məlumat mühədiləsinin təmin edilməsi məqsədilə Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin beynəlxalq ticarət əməliyyatlarını həyata keçirən qolu olan "SOCAR Trading SA"nın Vietnamın əsas neft emali müəssisəsi "Dung Quat" neft emali zəvodu ilə uzunmüddəti və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığı uğurla və dinamik şəkildə davam etməkdədir. Rəsmi məlumatlara görə, 2010-cu ildən 2025-ci il yanvar sonuna qədər "SOCAR Trading Singapore" tərəfindən "Dung Quat" NEZ-ə ümumilikdə təxminən 31,7 milyon barrel yüksəkkeyfiyyətli 35 partiya xam neft tədarük edilmişdir ki, bu da təxminən 2,55 milyard ABŞ dolları dəyerində olan 4,34 milyon ton neftə bərabərdir. Baş katib To Lamin səfəri zamanı "Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti ilə Vietnam Milli Son Nəfər Enerji Qrupu" arasında Anlaşma Memorandumu"nun və "SOCAR Trading Singapore PTE LTD" ilə "Binh Son Refining and Petrochemical JSC" arasında Anlaşma Memorandumu"nun imzalanması iki ölkənin neft-qaz sektorunda mövcud səmərəli əməkdaşlığın dəha da dərinleşməyinə birgə investisiya layihələrin